

KRONIKA

27. susreta profesionalnih kazališta
za djecu i mlade
Hrvatskog centra Assitej

Centar za kulturu Čakovec

Dragi čitatelji, drage čitateljice,

pred vama je nekoliko stranica pogleda na netom završeni, dvadeset i sedmi po redu Susret profesionalnih kazališta za djecu i mlade koji organizira Hrvatski centar Assitej. U pet dana koliko nas je Čakovec ponovo ugostio bilo je odigrano 10 predstava raznih formata i sadržaja koje se obraćaju različitoj publici. Te predstave u tih pet dana trebale bi biti presjek najboljeg što je u protekloj godini stvoreno na izvedbenoj sceni za djecu i mlade.

Namjera ovog memoara je da vam prenese atmosferu festivala koliko je to moguće i ponudi od svega pomalo! U njemu možete čitati što o kojoj predstavi misle članovi dječjeg žirija, a što polaznici radionice kritike. Nadamo se da će vam njihovi glasovi dati ideju o tome kakva je kazališna 2023./2024. bila. Uz njih, napravili smo intervju s nekoliko gostiju festivala, sve sa željom da ispitamo različite poglede na ovu našu važnu umjetnost i da isprovociramo razne odgovore koji će opet pomoći u stvaranju slike o tome kakvo je “stanje stvari u Hrvatskoj”.

Naposljetku, tu ćemo predstaviti i nekoliko važnih programa i susreta koji su se u proteklih par dana odigrali na sceni i izvan nje.

Sretni smo što smo kao velika delegacija platforme Od malih nogu sudjelovali na još jednom Assiteju - i dobili hrpu ideja kako i dalje raditi na poboljšanju stvaralačkih uvjeta u regionalnom kazalištu za djecu i mlade.

NEDJELJA, NULTI DAN NA ASSITEJU

u 16 sati

LAGARIJE, ČAS O SUROGATU (Dramski studio Prazan prostor, Kotorski festival pozorišta za djecu, Kulturni centar "Nikola Đurković" Kotor)

program se provodi u okviru turneje "From the First Step: A Rooted Tour" koju podržava Perform Europe (regionalna platforma Od malih nogu)

PONEDJELJAK, PRVI DAN NA ASSITEJU

u 10 sati

MIRABILIA (Umjetnička organizacija Vrum)

u 16 sati

ŠAPAT DUŠE (HNK Varaždin)

UTORAK, DRUGI DAN NA ASSITEJU

u 11 sati

BAJKA SVA OD ŠEĆERA (Kazalište Virovitica i Gradsko kazalište Joza Ivakić Vinkovci)

u 16 sati

DIVLJA VATRA (Kazališna družina Pinklec)

u 18 sati

PROMOCIJA ZBIRKE DRAMSKIH TEKSTOVA ZA D(J)ECU I MLADE

nastalih u okviru projekta "EmpowerINK: Igniting the Voices of Emerging Writers" (Festival ekološkog pozorišta za decu i mlade, Korifej festival, Susreti profesionalnih kazališta za djecu i mlade HC Assitej)

SRIJEDA, TREĆI DAN NA ASSITEJU

u 11 sati

BOMBONIERA VARIETE! (Gradsko kazalište lutaka Rijeka)

u 16 sati

MALE LJUDETINE (Teatar Poco Loco)

ČETVRTAK, ČETVRTI DAN NA ASSITEJU

u 11 sati

MACA PAPUČARICA (Gradsko kazalište lutaka Split)

u 19 sati

otvorenje izložbe SANJATI KAZALIŠTE – predstave nastale prema djelima Ivane Brlić-Mažuranić

u 20 sati

SUTRA TO MOŽEŠ BITI TI (Kazalište Virovitica)

PETAK, PETI DAN NA ASSITEJU

u 11 sati

ZEZOP (Kazalište lutaka Zadar)

u 16 sati

JONATHAN (Mali teatar u koprodukciji s Teatrom 002.)

VOX DJEČJI ŽIRI: O MIRABILIJU

Predstava mi se svidjela jer je imala puno instrumenata i bila je umjerena, kao uspavanka.

Meni se jako svidjela i mislim da je i najmlađoj djeci bila super.

Predstava me opustila i potaknula razbibrigu... I sviđa mi se kontakt s publikom.

RAZGOVOR MARIJE BACKOVIĆ S AUTORICOM SANJOM TROPP FRÜHWALD

Marija: Prvo pitanje je, pošto si ti potpisana kao autorka cjelokupnog komada, koncept i režija i sve: kako krećeš u nove projekte? Da li krećeš od inicijalne ideje, ili iz procesa kroz radionice, ili odabereš temu...

Sanja: Točno to. Ima jedna stvar koja je više vezana za dugoročno. Znaš kako se naši procesi odvijaju: pitanja obično ispire iz onog projekta prije. Obično bude tako nešto: ostane nešto, što nam još nekako nije bilo jasno. Kod ovog konkretnog projekta, prvo je bilo vezano za glazbu, jer smo zadnjih par godina puno radili s glazbenicima na sceni, uživo, kad god je bilo prilike, kad god je bilo para... Onda bismo surađivali s glazbenicima koji bi i izvodili s nama predstave uživo. Tu sam upoznala neke stvarno zanimljive ljude i krenuli smo pričati o klasičnoj glazbi, klasičnim instrumentima, a kako ja dolazim iz Varaždina, a Varaždin je grad stvarno poznat po baroku, tu je došla i inicijativa od Varaždinskih baroknih večeri koje su nakon pedeset i pet godina što postoje počeli razmišljati da bi mogli napraviti nešto vezano za razvoj publike....

Eto tako se sve poklopilo. Ali inače, da, to je nekakva ideja, nekakva tema, i onda se sve nekako slaže po tome.

Marija: Dobro. A reci mi ovo: primjetili smo da često u plesnim predstavama nema dramaturga u timu. Je li to nešto što je inače praksa? Iz čega dolazi ta odluka? Misliš li da bi bilo poželjno da postoje dramaturzi?

Sanja: Ja radim s dramaturzima kad mogu. U nekoliko zadnjih predstava radila sam s divnim dramaturgom koji se zove Cornelius Edlefsen, onda je on dobio neki fiksni posao u Njemačkoj pa se odselio iz Beča. A to nije samo tako: ideš ti po cesti pa nađeš plesnog dramaturga. Nema ih baš, pa onda nema onih koji još znaju nešto o kazalištu i plesu za mladu publiku. To stvarno moraš ko jednoroga tražiti. A onda još ajmo se vratiti na onu temu, pare, jer to su uglavnom sve nezavisne produkcije, pa onda ako nešto mora da se stisne u neki budžet, prvo će dramaturg otpasti.

Stvarno ne mislim da je to višak, štoviše, mi u predstavi Mirabilia nismo imali dramaturga, ali sam imala vanjsko oko, to jest kolegicu s kojom puno radim, koja je izvođačica u puno mojih predstava, ali radi i neke svoje projekte. Ne mogu reći da je bila dramaturginja, jer bismo je onda potpisali kao takvu. Ali bi nam došla svakih tjedan dana, možda jednom baci oko, pa je to kao neka paralela da povučemo prema dramaturgiji.

Marija: Ali ovo je baš dobro: to vanjsko oko koje zapravo baci neki korektiv svako malo.

Treće pitanje tiče se nekih otvorenih proba: da li to uopšte praktikujete?

Sanja: Apsolutno. To je jedan od imperativa u produkcijama Vruma, pogotovo kad su u pitanju neki interaktivni principi koji su prisutni u skoro svim našim predstavama. Tražimo neku vrstu aktivnog dijaloga s publikom, i to je jedna od prvih stvari koja se desi kroz radionice, pa zovemo na otvorene probe, i to vrlo rano u procesu. Ne držimo se sad kao da je to neka svetinja, pa smo mi ugroženi, pa se bojimo, ništa od toga u principu. Rastvorimo mi taj proces često, pitamo djecu za njihovo mišljenje, pitamo i za feedback, ili kad su ovako mali, trogodišnjaci, nije toliko u artikulaciji, u razgovorima poslije proba, nego promatramo gdje je popustila pažnja, gdje su se angažirali više, i to nam onda da povratnu informaciju koja formira samo djelo koje nastaje.

Marija: Super. Evo zadnje pitanje. Ti si sama pomenula da su tu muzičari koji izvode uživo. Koliko su tu ljudi koji su iz nekih drugih grana, ovih performerskih, izvođačkih, raspoloženi da učestvuju u plesnim predstavama i uzmu aktivnu ulogu?

Sanja: Ful su raspoloženi. Dobro, možda ja imam sreće, ja sam dobar caster, kako se to kaže.

Marija: Dobro ih biraš.

Sanja: Biram ih po principu da se moram zaljubiti u svoje izvođače, a ja sam užasno zaljubljive prirode, i onda po nekoj intuiciji osjetiš. „Okej, ovo će biti dobra ekipa”. Da, možda više u Austriji nego tu profesionalni glazbenici imaju priliku raditi na nekim programima za mladu publiku, jer je u Austriji jako aktivan Jeunesse. To je kao Hrvatska glazbena mladež u Hrvatskoj. Ali Jeunesse isto programira koncerte za mladu publiku, njeguje to, puno producira, aktivni su jako. Uglavnom, tu sam kroz njih imala priliku upoznati neke izvođače. I onda tu je naravno Imre Lichtenberger Bozoki iz Novog Sada koji nije radio ovu predstavu. Studirao je trubu na akademiju u Grazu i puno radi glazbu za kazalište. Upoznali smo se kad sam se doselila u Beč, i pala je teška ljubav, ja kažem da smo nas dvoje u umjetničkom braku. Uglavnom on komponira glazbu za naše predstave već brdo godina. Ali ovu smo predstavu radili s nekim drugim kompozitorima, kao što je Bach, ili Pergolesi.

Marija: Dobro, treba nekad promjeniti.

Sanja: Tako, tako. Radimo baš puno s kompozitorima, glazbenicima, i nije da im se ne sviđa raditi u plesu, čak štoviše, otkriju nekakvu posebnu vezu.

Marija: E pa to! Nešto novo. Jer posebno je nama iskustvo, tu je jedna kompozitorica s kojom mi saradujemo, i baš je juče razgovarala s publikom kako ona jednostavno ne može sama kući da pravi kompoziciju za tu predstavu na isti način kao što je stvara na licu mjesta dok sluša izvođače.

O PROGRAMU “FROM THE FIRST STEP: A ROOTED TOUR

Od malih nogu: turneja (From the First Step: A Rooted Tour) program je osmišljen kako bi u pogranične gradove u Hrvatskoj, Crnoj Gori i Srbiji doveo kvalitetan kazališni i radionički program. Turneja počiva na principima raznolikosti, inkluzije i ekologije duha te borbe protiv klimatskih promjena. Dio turneje su predstave "Lagarije" (Dramski studio Prazan prostor Podgorica) i "Pradevojčica" (Narodno pozorište Toša Jovanović Zrenjanin) te radionice koje ih prate, a provode ih autorski tim "Lagarija" te Peter Kus (Zavod Kus-kus, Ljubljana).

Program je osmišljen tako da odgovara potrebama multietničkih sredina gradova u kojima gostuje. Koncept turneje temelji se na ideji da umjetnici provode nekoliko dana na svakoj lokaciji, surađuju sa zajednicom kako bi zajedno stvarali, jačaju kapacitete lokalnih profesionalaca i ostavljaju trajan utjecaj.

Turneju je osmislila i provodi regionalna platforma Od malih nogu, a financirana je iz programa Perform Europe.

Perform Europe je sufinanciran sredstvima iz programa Kreativna Europa Europske unije, a provode ga International Network for Contemporary Performing Arts (IETM), European Festivals Association (EFA), Circostrada Network, European Dance Development Network, Pearle Live Performance Europe i IDEA Consult.

KRITIČKI DIJALOG IVE RADIĆ I STJEPANA BEŠLIĆA

OZBILJNI BAROK NIJE SAMO ZA ODRASLE

Stjepan: Predstava za djecu na temu baroka, zvuči kao izazov za redatelja. Sanja Tropp Frühwald očito izazov nije smatrala nečim negativnim. Upustila se u čarobni svijet kiča i dočarala ga stiliziranim plesnim pokretima, živom glazbom toga vremena i neprestanoj igri na pozornici.

Iva: Ova predstava od izvođača zahtijeva dinamično kretanje prostorom, kako na sceni tako i iza nje, koje je koreografkinja maštovito posložila.

Stjepan: Da, ona poseže za različitim plesnim stilovima i tehnikama poput baleta, suvremenog plesa, stilskim plesovima (menuet) jazz-dancea, akrobatike, breakdancea i hip hopa. Isprepletanjem tih plesnih elemenata stvaraju se dojmljive, svježije i zabavne scenske slike.

Iva: Upravo nam te scenske slike ponovno dokazuju kako djeci nije potrebna klasična dramska struktura kako bi pratila predstavu. Iz vlastitog iskustva, shvaćam kako igranje ove predstave nije nimalo lak zadatak jer zahtijeva fizičku spremnost i mentalnu koncentraciju izvođača. Primjerice, Zvezdana Novaković koja u isto vrijeme svira harfu i glasom prati pokrete ruku scenskih partnera. Ili vrsna južnokorejska plesačica Minjeong Geosmin Yang kojoj su povjereni najzahtjevniji plesni dijelovi.

Stjepan: Zadivilo me je što je koreografiju počela suvremenim plesom, ali se koristi i ranije navedenim plesnim tehnikama koji su na poseban način činili kohezivnu cjelinu. U razgovoru s izvođačima pitao sam ih o njihovoj plesnoj pozadini koja nije pretjerano bogata: Filip Sever je završio diplomski studij neverbalnog teatra, Minjeong se prvotno bavila tehnikom martial arts, a flautistica Nika Bauman nije imala nikakvog prijašnjeg plesnog iskustva.

Iva: Drago mi je da smo razgovarali s ansamblom jer smo doznali o njihovoj studioznoj glazbenoj i fizičkoj pripremi uoči prvih proba. Filip je posegnuo za violončelom makar ga dugo nije svirao, a Nika Bauman, uz flautu koju maestralno svira, pokazala se vrsnom i u plesu na sceni.

Stjepan: Poigravanjem baletnim koracima kao i cjelokupno vizualno oblikovanje predstave asociralo me je na Triadisches Ballett; kostimi geometrijskim formama, scenografija bojom i plavom kockom na sredini te spomenutim baletnim koracima.

Iva: Uz balet, uigranost izvođača, njihovi pokreti, mimika i nevjerojatni talenti koji su utkali u ovu predstavu izazivaju pozitivnu reakciju publike. Ukoliko počnemo promatrati djecu koja gledaju predstavu, saznat ćemo o kvaliteti same predstave više nego kada ju naši racionalni, analitički i pomalo dosadni, odrasli mozgovi gledaju. Dječja je zaigranost i njihov smijeh ono što uljepšava iskustvo odraslog gledatelja koji sjedi u mračnim stražnjim redovima i potajno zamjera što se ponekad pokret ne poklopi točno s glasom i glazbom koja ga prati. Taj je mozak korisno nekada isključiti i prepustiti se uzbuđljivoj igri pokreta, glazbe i mimike koju četiri izvođača različitih karaktera i osobnosti raspliću na sceni.

Stjepan: Kada bih morao odabrati bilo koje povijesno razdoblje za prikazati ga na sceni, kao temu dječje predstave, mislim da bi to definitivno bio barok. Kićenost, boje, raznolika glazba, taj kompletni dojam i glasnoća kojom barok vrišti, savršeno prikazuje svijet koji je djeci zanimljiv. Ova predstava je pravi pokazatelj toga jer je u savršenom balansu između raskoši i pojednostavljenosti. Na stiliziran način barok je suptilno prikazan djeci.

Iva: Mislim da je odabir baroka hrabar potez. Zahvaljujući tome se glazba tog razdoblja približila najmlađim gledateljima što je vrlo pohvalno jer, iako se o dobrobiti klasične glazbe za najmlađe mnogo govori, rijetko sam je imala priliku čuti u predstavama za djecu.

Stjepan: Nadam se kako će biti sve više ovakvih predstava.
Iva: Slažem se.

VOX DJEČJI ŽIRI: O ŠAPTU DUŠE

Predstava je bila dobra i vrlo poučna, da uvijek moramo zadržati ono što imamo i ne dopustiti da nas od toga odvuče neki događaj ili nešto potresno.

Predstava me jako dirnula i bilo mi je jako lijepo i estetski.

KRITIČKI DIJALOG EMME KLIMAN I SANDRE PAŠIĆ O PREDSTAVI ŠAPAT DUŠE

Sandra: Jesu li motivi rata i izbjeglištva pogodni za dječju predstavu?

Emma: Je li rat pogodan za djecu? Ne, ali svejedno ga dožive. Mi smo imale jedanaest kad je izbio rat u Siriji, možda bi bilo bolje da sam saznala za to preko predstave nego preko televizije. Za taj uzrast nadalje je i Šapat dušenamijenjen (r. T. Kučinović, HNK Varaždin). Misliš da je empatija lakša prema fikciji ili stvarnosti?

Sandra: Stvarnost ljudi na drugom kontinentu nama se može činiti manje stvarnom od dobro ispričane fikcije. Dobra fikcionalizacija može nam približiti stvarnost ljudi koji su nam daleki. Šapat duše pomoću fikcionalnog lika, dječaka Idrisa (Filip Eldan), donosi priče stvarnih ljudi koji su u izbjegličkim kampovima, uslijed rata, izgubili doticaj sa svojom zajednicom, sa svojim poslovima, životima koje su gradili, a time i osjećaj vlastitog identiteta.

Emma: Mislim da je zapravo tema preživljavanje, očuvanje duše usprkos patnji - bilo osobnoj ili ratnoj.

Sandra: Slažem se da rat nije glavna tema, ali čini mi se da se on olako shvaća kao kontekst. Naime, likovi dramaturški prebrzo vraćaju svoj osjećaj identiteta. Imala sam dojam da se stvaran život pojednostavljuje, a previše prostora se daje mašti. Pitam se je li rat ovdje samo "jednostavan" poligon za bavljenje problemom izgradnje identiteta? Ali, ne bih sad ulazila u to...

Emma: Zašto ne? I ja sam se isto zapitala. Ne mislim da je to bila namjera, ali je u želji za suosjećanjem, pa i nadom, za te likove, i stvarne ljude na kraju dana, izostala doza grube realnosti života u izbjeglištvu. Vidimo je u uspjelim slikama tuširanja bez tuša, ili čekanja reda za vodu. Međutim ti su trenuci prekratki i ne znam koliko dopiru do mlađe publike. S druge strane, sve njihove druge borbe bivaju relativno lako prebrođene. Možda bih na to drugačije gledala kada ne bi bilo dokumentarnog aspekta prema kojem smatram da autorski tim ima odgovornost.

Sandra: U svakom slučaju mislim da sama struktura ostavlja prostor za veći emocionalni učinak koji bi zacementirao i poruku nade i osjećaj empatije. Struktura predstave temelji se na repetitiji. Ljudi koji su uslijed rata izgubili svoj identitet dobivaju ga natrag snagom pozitivne energije jednog djeteta. Tri su takve situacije u nizu od kojih je finalna ona vezana za Idrisova oca (Nikša Eldan). Izostaje gradacija do trenutka u kojem i otac vraća svoj identitet. To se događa prebrzo i slično prethodnim situacijama, a smatram da glavna dramaturška silnica leži upravo u odnosu između oca i sina...

Emma: Slažem se što se gradacije tiče, ali mislim da je uz to važno i pitanje kakav je Idris lik, koliko je stvaran, a koliko metafora. Činilo mi se da ga ni Filip ne igra s nekim konkretnim godinama. Postoji neka zrelost u njemu, kao da je bezvremen. I on je jedna kap vode u toj pustinji. Što ne znači da svejedno ne mora imati svoju motivaciju i luk.

Sandra: Zanimljiva je ideja o njemu kao o metafori unutarnje snage ostalih likova čija se transformacija iz Nikoga u Nekoga prikazala duboko promišljenim oblikovanjem lutaka.

Emma: Te ogoljene sive lutke (autorica i kostimografkinja lutaka Alena Pavlović), su jednostavne, ali ne i hladne, polako se nadopunjuju šarenom odjećom i postaju živi likovi. S obzirom na dobro uspostavljenju lutkarsku igru kojom se postigla emocija, zasmetalo me korištenje video projekcije u scenama snova.

Sandra: Glumci u (su)igri s lutkama uspijevaju izvući emociju kojoj ne treba nikakav dodatak projekcije. Nisam trebala vidjeti video plivanja da povjerujem Sari Ipši kao plivačici Yusri. Yusrino i Idrisovo “plivanje” u pijesku jedan mi je od najdirljivijih trenutaka predstave. Sunčana Zelenika Konjević u ulozi bake također zrači nevjerojatno toplinom.

Emma: Ja bih istaknula scenu zajedničkog objeda, gdje Marinko Leš, poput nježnog diva, na trenutak uspijeva iz ničega stvoriti obilje, Tu izvođačima uvelike pomaže i inteligentna minimalistička scenografija predstave (scenograf i kostimograf Davor Molnar).

Sandra: Ne bih izostavila igru s pijeskom kao izvrsnu metaforu za ponovno pronalaženje identiteta. Na kraju, unatoč navedenim zamjerkama, mislim da poetičnost rečenica autorice teksta i redateljice jako dobro nosi cijelu priču.

Emma: Vjerujem da to je priča koju treba pričati, pogotovo djeci. Iako je teško naći idealni jezik koji je njima blizak i jasan kad se radi o tako bolnim temama koje i odrasli teško razumiju, mislim da je Šapat duše veoma blizu toga.

Misliš da su motivi rata i izbjeglištva pogodni za kritiku u 2 ujutro?

Sandra: ...

O PROGRAMU EMPOWER-INK: BUĐENJE GLASOVA MLADIH UMJETNIKA

EmpowerINK: Buđenje glasova mladih umjetnika nastao je s ciljem da doprinese razvoju i afirmaciji autorskog dramskog teksta namijenjenog izvođenju u kazalištu za djecu i mlade u zemljama projektnih partnera (Srbija, Hrvatska, Crna Gora).

Programom želimo pokrenuti val novih originalnih tekstova i kod mladih pisaca osnažiti motivaciju za kreiranje tekstova za najmlađe, jer je upravo taj segment u našoj regiji nedovoljno razvijen i marginaliziran. Ovaj program se zato bavi potrebama mladih pisaca tako što je osigurao sistem međusobne podrške, kao i tromjesečni mentorski program u okviru kojeg je kao glavni fokus projekta održana dvotjedna umjetnička rezidencija.

Tri umjetnice iz zemalja projektnih partnera sudjelovalo u dvotjednoj rezidenciji u okviru 30. Festivala ekološkog pozorišta za decu i mlade (Bačka Palanka, Srbija) praćenoj tromjesečnim online mentorskim programom tijekom 10. Korifej Festivala (Kolašin, Crna Gora). Njihovi dramski tekstovi izdani su u digitalnom formatu i svoju promociju imali su upravo na 27. Susretima profesionalnih kazališta za djecu i mlade u Čakovcu!

Ivona Marciuš iz Hrvatske, Milana Matejić iz Crne Gore i Dunja Matić iz Srbije su tri mlade autorice koje su svoj tromjesečni rad predstavile u Čakovcu. Ivona Marciuš napisala je dobro skrojen dramski tekst „**Tata Lucelada i Kapetanica Luce**“ u kojem se djevojčica Lucija suočava s razvodom roditelja, a tekst progovara i o nježnom i posebnom odnosu oca i kćeri. Milana Matejić napisala je dramu za mlade „**Leto koje ću pamtili više**“ i uhvatila se ukoštac sa često tabuiziranim temama odrastanja i sazrijevanja. Krenula je od (možda najvećeg tabua) – menstruacije, a zatim vješto proširila taj kontekst pričom o mnogim drugim situacijama s kojima se djevojčice susreću tijekom adolescencije. Dunja Matić se svojim tekstom „**Sna, uzvišena (prijateljica bića i predmeta samoproglášena) i njena priča nezavršena**“ obraća publici predškolskog i ranog školskog uzrasta te progovara o vrlo usamljenoj djevojčici koja se počinje družiti s najobičnijim, a opet najneobičnijim svakodnevnim predmetima. Tekst je namjenjen izvođenju u lutkarskom kazalištu.

Testove autorica potražite na odmalihnogu.org!

INTERVJU S AUTORICOM MILANOM MATEJIĆ, REZIDENTICOM PROGRAMA EMPOWER-INK I GOŠĆOM FESTIVALA

Anja: Zašto autorski tekstovi, zašto ne bajke i poznati naslovi?

Milana: Joj.

S jedne strane nemam ništa protiv savremenog čitanja bajki ili poznatih naslova, posebno kad su lektire u pitanju, jer to može biti jedan od načina razvoja mlade publike. Međutim, imam veliki problem kada se ovakvi komadi postavljaju banalno, konvencionalno, sa tom nazadnom patrijarhalnom idejom da su cure princeze koje jedino može spasiti princ ili da su jedino oličenje zlobe stara veštica ili vuk. Mislim to bi trebalo da smo kao društvo davno prevazišli, ali nekako pozorišta, posebno je u Crnoj Gori hit, to furaju dosta. Zato, ne samo kao autorica, već kao individua ovog sveta, imam potrebu za autorskim naslovima koji najkreće rečeno korespondiraju sa decom i na nivou savremenosti, aktuelnosti i u potpunoj ravopravnosti sa decom.

Anja: Kako znaš da si izabrala pravu temu za rad?

Milana: O ovome zapravo nikad nisam razmišljala, jer ima toliko tema o kojima bih volela da pišem i zapravo mi je zbog toga uvek teško da izaberem jednu jedinu temu koju ću ja sad mesecima obrađivati i bravurirati i glavu lomiti kako joj pristupiti.

Ali sad, kad već o tome moram misliti, prva stvar koja mi pada na pamet jeste unutrašnja potreba da se time bavim i određena vrsta spremnosti, doraslosti temi. Kad u toku dana konstantno razmišljam o toj konkretnoj temi, kad počnem da sanjam (a jako često i slikovito sanjam) prizore koji tematski idu uz dramu, onda znam da je trenutno to tema koja je, nazovimo je tako, prava.

A onda mi je takođe važno da postoji materijal koji mogu da crpim dok se nečim bavim. Da li u obliku umetničkih dela ili u obliku dnevne hronike i nekih istraživanja, volim da imam nešto što potkrepljuje materiju kojom se bavim.

Posebnu rubriku tačnosti štrikiram temom ove drame koja je nastala u sklopu rezidencije, koja najopipljivije ima određenu dozu tačnosti, pravosti. Mislim da se prvom menstruacijom u pozorištu za decu u skorije vreme niko nije bavio, tako da sam srećna što sam potencijalna mlada pionirka ovog malog menstrualnog talasa.

VOX DJEČJI ŽIRI: O BAJCI SVOJ OD ŠEĆERA

Predstava mi se svidjela jer je bila usklađena i super su animirali lutke.

Predstava je bila odlična, nemam nekakvih prevelikih komentara na nju. Odlično je odigrana, sve je pogođeno.

KRITIČKA (DA ALI) IZVEDBA: BAJKA SVA OD ŠEĆERA

Emma Kliman, Sandra Pašić, Iva Radić, Asja Vidović, Stjepan Bešlić

Stjepan: Predstava Bajka sva od šećera, redateljice i autorice teksta Sare Lustig, razbija klasični kod bajke.

Emma: Koncept nije nov odrasloj publici.

Sandra: Ali djeci pruža novu perspektivu na poznatu bajku.

Asja: Jezično je zaigrana i duhovita.

Stjepan: Ali dramaturški predvidljiva.

Emma: Ideja vuka koji u postupku kazališta u kazalištu odbija biti antagonist u predstavi Crvenkapica dobra je pokretačka sila.

Sandra: Međutim nije se detaljno razradila, jer nisu jasna pravila tog postupka.

Asja: Pripovjedač, koji je nevidljivi redatelj, nema jasnu funkciju.

Stjepan: Njegovu ulogu u nekim trenucima bez opravdanog razloga preuzima Crvenkapica.

Emma: Stoga, postoje mnoga nepotrebna ponavljanja, ali bez gradacije što bi se moglo izbjeći jasnijom ulogom pripovjedača ili čak bez njega.

Sandra: Ponavljanja usporavaju i ritam cjelokupne izvedbe.

Asja: Jedan od viškova u predstavi bilo je i korištenje tehnike crnog kazališta, odnosno animiranje fluorescentnih predmeta pod UV svjetlom.

Stjepan: Nije nužno višak, ali taj element nije iskorišten u svom punom potencijalu kako bi prikazao željeni efekt – šećernu ekstazu Vuka.

Emma: Iako ovo nije predstava koja se bazira na spektaklu, nedostajalo je vizualnog bogatstva u tom prizoru.

Sandra: U ostalim prizorima, jednostavna scenografija u službi je lutaka i od njih ne odvraća pažnju.

Emma: Ideja koja je u predstavi verbalizirana jest da ljudi nisu ni potpuno dobri ni potpuno zli.

Asja: Voljela bih da se dublje ušlo u priču Vuka i njegove uloge u bajci te da se detaljnije razradilo pitanje jesu li zlikovci zaista uvijek potrebni.

Stjepan: Vuk je na kraju primoran biti zlikovac kako bi priča završila, a njegov problem nije u potpunosti razriješen niti ima ikakav utjecaj na tijek klasične bajke.

Sandra: Međutim, ta se problematika u priči pa tako ni u izvedbi nije jasno razradila ni realizirala.

Stjepan: S druge strane, animacija je bila vrlo točna, maštovita i zanimljiva.

Emma: Spoj stolne lutke i zijevalice bio je funkcionalan i intrigantan, s čime su se glumci vrlo vješto i s lakoćom nosili.

Sandra: Iskoristili su puni potencijal lutke. Nisu imitirali ljude već su izvodili pokrete koje samo lutka može izvoditi.

Asja: Izvedba Monike Duvnjak kao Crvenkapice bila je snažna i energična te često duhovita.

Stjepan: Silvijo Švast u ulozi Vuka budi simpatiju publike i unatoč tekstualnim nedostacima dočarava njegov problem.

Emma: Goran Vučko u ulozi Bake izaziva smijeh, tim više što je Baka negativniji lik u odnosu na ostale

Sandra: Važnu animacijsku podršku pružali su Mateo Pšihistal i Nikola Radoš u svojim dojmljivim animacijskim minijaturama poput leptira i majke.

Iva: Unatoč zamjerkama koje smo naveli, sami sebi moramo priznati kako smo se nasmijali iz srca makar na sekundu. Ponekad trebamo ugasiti naš analitički mozak koji nam često upropasti sami doživljaj predstave te se prepustiti onome što nam se nudi.

Stjepan: Hm...

Emma: ...

Sandra: Da...

Asja: Ali...

Asja, Emma, Iva, Sandra i Stjepan u Čakovcu su sudjelovali na kritičarskoj radionici koju je vodila kazališna kritičarka i novinarka Katarina Kolega.

Zahvaljujemo Igoru Tretinjaku i Tomislavu Zajecu na preporuci sjajnih mladih ljudi koji su svojim prisustvom podigli atmosferu i doprinijeli festivalskom šušuru.

STVARANJE MREŽE SLOVENSkih ZEMALJA SLAVIC COUNTRIES NETWORK

Negde u maju mesecu na Kubi, jer gde bi nam drugo pala na pamet ideja o udruživanju postkomunističkih zemalja, sastali smo se prvi put da razgovaramo na temu oformljavanja mreže slovenskih zemalja. Osim što Kuba na svakom koraku budi nekome preživljene, a nekome sad već valjda arhetipski ukorenjene priče o povezanosti ne samo južnih Slovena, nego svih onih koji razumeju socijalističko uređenje, Kuba nas je podsetila zašto je važno da delujemo zajedno. Kako se na Kubi nismo sreli turistički već povodom Svetskog kongresa Assitej Internacional, imali smo priliku da pratimo festivalski program i događanja na izbornoj skupštini. Skupština je osim izveštavanja o prehodno realizovanim aktivnostima i najave budućih projekata podrazumevala i predstavljanje kandidata za Izvršni odbor Assiteja Internacional, kao i njihov izbor. Podsetili smo se svi kako funkcioniše lobiranje, zagovaranje, politička igra, interesni krugovi, obećavanja, pregovaranja, razmene intelektualnih i drugih dobara. Jedna od kandidatkinja bila je i Barabara Malecka iz Assitej Poljska. Nakon što Barbara nije izabrana, pojedinačno, a posle toga i kolektivno zapitali smo se zašto samo naš deo sveta nema svog predstavnika u Izvršnom odboru već duže vreme i šta zbog toga gubimo? Podsećam da je naš poslednji predstavnik u IO bila Diana Kržanić Tepavac (od 2011. do 2018. godine), dugogodišnja predsednica Asiteža Srbija i počasni član Assitej Internacional, a pre nje (koliko ja znam, ako grešim pišite i ispravite me) samo Ivica Šimić (od 1999. do 2003, zatim je obavljao funkciju generalnog sekretara od 2008. do 2012. godine).

Ta pitanja, spojila su nas jedan dan u bašti Hotela Nacional gde su se okupili predstavnici:

Srbije, Hrvatske, Poljske, Češke, Slovenije, Crne Gore i Slovačke
(Slovenskim zemljama pripadaju još: Makedonija, Bugarska, Rusija, Belorusija, Ukrajina, Bosna i Hercegovina).

Govorili smo o motivima za udruživanje koji su osim političkih i vrlo umetnički. Raspravljalo se o našim zajedničkim imeniteljima, njihovim prednostima i manama. Pristutni su pokazali interes i volju da aktivno učestvuju u stvaranju za sada neformalne mreže Slavic Network koja bi delovala u okviru jedne od organizacionih stubova Assitej Internacional.

Zajednički motivi svakako su umetnička i projektna saradnja i razmena, stvaranje političkih uslova za predstavnika ovog dela sveta u Izvršnom odboru (2027. Seul/Južna Koreja) koji bi olakšao i otvorio puteve ka koru tima ove svetske mreže i njegovim dostupnim privilegijama i mogućnostima. Međutim, jedan od za sad možda najizglednih motiva je i podsticaj svetske mreže za stvaranjem regionalnih Assitej Artistic Gatheringa po uzoru na Srbiju 2023. koji bi u narednom periodu mogli ostvariti i finansijsku podršku za organizovanje ove godišnje manifestacije Assiteja Internacional.

Brzo smo nakon Kube uplovili iz okeana u suvoparni svet Zoom sastanaka i napravili korake ka rešavanju formalnog postojanja mreže i njegovih članova, pa ćemo tako već u Marseju 2025. na Assitej Artistic Gatheringu imati legitimno učešće kao nova mreža i pozitivna inicijativa.

27. Susreti profesionalnih kazališta Hrvatske u organizaciji Asiteža Hrvatska omogućili su nam da se ponovo, ako ne u potpunosti uživo barem hibridno sretnemo. Na poziv Asiteža Hrvatska festivalu su prisustvovali predstavnici Asitež centara iz Crne Gore, Srbije i Slovačke, dok su ostali članovi učešće uzeli online. Konkretno sastanak dogodio se 8. oktobra u 12h. Na njemu se govorilo o učinjenim koracima i našem budućem učešću na AAG-u u Marseju,

kao i o neophodnosti živih sastanaka na kome bismo jedni drugima predstavili kulturološke kontekste iz kojih dolazimo, njihove prednosti, polja za razvoj i izazove. Napravljen je vremenski raspored događaja na kojima su mogući susreti za koje je neophodno da svaki centar pojedinačno ostvari finansijske i druge uslove. U lepoj, festivalskoj atmosferi, pa čak i za one koji su se u festival uključili preko ekrana, rastali smo se podeljeni u radne grupe spremni da prionemo u nove zadatke, sa već ugovorenim datumom za sledeći sastanak u decembru. Verujem u ideju ove mreže koja može da pruži nove prilike dramskih stvaralocima sa naših prostora, otvori neka nova polja ideja i kreativnosti, spoji neke organizacije, ljude i njihove misli i projekte, zbog toga i postoje susreti i susretanja. Jer, "kad se male ruke slože, sve se može, sve se može".

Sonja Petrović,
Članica Izvršnog odbora Asiteža Srbija

VOX DJEČJI ŽIRI: O DIVLJOJ VATRI

Mi svi iz Assitejevom žirija koji smo sjedili naprijed smo se jako smijali.

Izvođačica je super i sve mi je bilo super. I humor, i tajming, i emocije. I kako se ona može odjednom tako rasplakati?

DIVLJA VATRA: GLUMCI O GLUMI (IZVOĐAČ O IZVEDBI)

Monodrama Divlja vatra u izvedbi Ene Jagec predstavlja fascinantno prikaz glumačkog talenta koji se manifestira kroz raznovrsne likove i emocionalne slojeve. Monodramu nije lako igrati, ali nakon izvedbe Ene Jagec svima će se to činiti lako i svaki glumac će se htjeti u tome okušati. Držati pažnju publike u predstavi u kojoj ti je ona jedini partner nije lak zadatak, a pogotovo nije lako održati i brz tempo, ritam i dinamiku.

Dinamika ove predstave zasniva se na glumi, fizičkoj karakterizaciji, spretnosti te igri po samom prostoru. Već u prvom izlasku na scenu, Ena Jagec nam daje jasnu karakterizaciju lika djevojčice Caroline. Energičan izlazak, jasan pogled u publiku te suptilan nemir u tijelu već nam daje jasne upute kakva je ta djevojčica. Radi se o djevojčici koja ima 12 godina, ne može kontrolirati svoj bijes te je muče razni problemi s kojima se suočavaju djeca tog uzrasta. Ena Jagec u karakterizaciji koristi se alatima koji će joj pomoći da mladu osobu ne odglumi infantilno, već da ju publici dočara realno i da ju svi zavole. Njena sposobnost da fizički izrazi emocije dodatno obogaćuje predstavu. Kroz scenski pokret, karate i ples, ona uspijeva prenijeti emocionalne promjene svake situacije koju Caroline proživljava. Trenutci bijesa jesu ispadi, ali Ena nam kroz cijelu predstavu daje suptilne znakove da nešto nije u redu: od tapkanja nogom, nemira u rukama, nekontroliranih koraka, težeg disanja, gužvanja odjeće na svom tijelu. U trenutcima smirenja jer i dalje ostaje u intenzitetu i napetosti te nervoze koju je ranije gradirala.

Na taj način stvorila je dinamiku unutar samoga lika i tijela tog lika. Dodatnu uzbudljivost kod publike budila je nagla, ali savršeno vješta promjena likova. Promjene koje su se događale u najnapetijim dijelovima scene bile su iznenadne, zanimljive i fluidne. Vidi se da je svaka transformacija studiozno istražena.

Ova vještina ne samo da je pokazala njenu glumačku spretnost, već je i doprinijela komičnom tonu predstave. Kontrast između Caroline, koja je iskrena i emotivna, i odraslih likova koji su često prikazani kao karikature ili stereotipi, omogućava publici da bolje razumije kako ona doživljava svijet oko sebe.

Sama igra po sceni i sa scenografijom bila je brza. Caroline je često mijenjala lokacije, što je glumica vješto dočaravala. Scenografija od dva para stepenica na kotačićima vrlo se dobro uklopila u sve što se na sceni događalo. Kada scenografija treba postat krevet svi znamo da na stepenicama neće biti udobno ležati, i Ena se nije pravila da joj je udobno već je iskoristila to što je na stepenicama da nam dočara nesanicu.

Jedan od zanimljivih elemenata predstave je način na koji Ena pristupa imenima likova. Iako bi strana imena mogla predstavljati izazov za neke glumce, ona se odlučuje poigrati s izgovorom imena, dodajući im posebnu karakterizaciju. Ova igra riječi stvara dodatni humor koji obogaćuje cjelokupno iskustvo predstave. Unatoč sat vremena trajanja monodrame, glumica ostavlja dojam kao da se nikada ne umara. Njena energija je zarazna; svaki trenutak na pozornici ispunjen je strašću i predanošću koja privlači pažnju publike. Ova neprekidna dinamika održava tempo predstave i čini je izuzetno zanimljivom od početka do kraja.

Ena Jagec svojom fascinantnom izvedbom izaziva gledateljevo suosjećanje te nas svojom sugestivnošću potiče da se lako poistovjetimo s njezinim likom.

Asja Vidović i Stjepan Bešlić

DIVLJA VATRA: DRAMATURGINJE O TEKSTU

Divlja vatra: dramaturginje o tekstu

Tema problematične djece često u zadnje vrijeme okupira javni prostor - od svakodnevnih zadirkivanja pa do tragedija. Pitanje je uvijek zašto se to događa. Volimo vjerovati kako su djeca ipak iskonski dobra, zato je svaki znak agresije još veći razlog za paniku i lako se iz vida ispusti empatija. Divlja vatra (redatelj: Shachaf Berger) bavi se jednom takvom djevojčicom, ili jednom djevojčicom koja dobiva tu etiketu.

Monodrama prati život jedanaestogodišnje Caroline i njezin odnos s prijateljima, ocem i susrete s različitim osobama koje Ena Jagec prikazuje iz njene perspektive. Njena priča počinje razgovorom kod psihologice nakon nasilnog sukoba u školi, što je vrlo zanimljiva tema. U odnosu na dječake, naime, djevojčicama je manje dozvoljeno ispoljavanje negativnih crta svog karaktera i izražavanje punog spektra emocija, čak i agresivnosti, podjednako i u fikciji, i u stvarnosti.

Unatoč tome što tekst nudi intrigantan lik djevojčice, ima dosta propusta. Način na koji je radnja strukturirana na subliminalnoj razini nosi poruku da trebaš naći nešto u čemu si dobar, posvetiti se tome i uspjeti kako bi se izgradio kao osoba. Ta, već holivudski izlizana ideja, samo potiče postojeći pritisak na mlade da moraju biti izvrsni i najbolji. Osim toga zaključak priče mogao bi biti da se Caroline trebala samo posvetiti karateu kako bi se njeno ponašanje popravilo. Puko preusmjerenje fizičke agresije u sport banalizira njezin problem i uzroke agresije koji ostaju nedovoljno razrađeni.

Njenu okolinu ne upoznajemo dovoljno duboko da bi njen problem bio jasan. Primjerice nedovoljno je opisan odnos s djevojkama iz razreda da bi se razumio njen sukob s njima. Površno se pristupilo i odnosu s ocem. Otac udovac se ne zna nositi s promjenama njenog ponašanja, ostaje nejasan proces kojim se dolazi do njihovog međusobnog razumijevanja. Nedostaje jače gradacije. Stoga, pomalo filmski happy end koliko god je simpatičan i topao, prejednostavan je i predvidljiv.

Tekst na stilskoj razini zaostaje za ostatkom predstave. Jezik jedne jedanaestogodišnjakinje je teško replicirati, pogotovo ako se želimo držati hrvatskog standardnog jezika kako djeca u školama ne bi slučajno čula "šta" umjesto "što". U pitanju je prijevod na hrvatski jezik što možda objašnjava nespretnost. Teško je reći koliku je slobodu dramaturginja i prevoditeljica Mateja Posedi za intervenciju, stilsku ili dramaturšku u odnosu na original izraelske autorice Mon Antar. Kao i određena hrvatska suvremena djela namijenjena pretežito djevojčicama, poznata barem iz naših djetinjstva, zahvaća kompleksnu i emotivnu temu i pokušava je sažeti u probavljiv materijal koji stane u blok sat hrvatskog. Ovdje se definitivno i dalje radi o duhovitijem tekstu od mnogih, ali svejedno određene nijanse izostaju.

Ovo je u predstava u kojoj uistinu želimo biti na strani protagonistice. Granica između simpatije i empatije je ovdje dosta tanka. Čak i u svojim najnezreljim trenucima Jagec uspijeva pokazati Caroline s dozom šarma i nespretnosti koja nas iznova podsjeća da ju ne sudimo kao odraslu. Tu i tekst pomaže utoliko što nas u ključnim trenucima grubo podsjeti da je to samo dijete koje mora napuniti dvanaest godina bez svoje majke.

Pitanje samoće sve je relevantnije, a u školi je taj osjećaj izuzetno prisutan. Tako da predstava, i sa svojim manama, sigurno može biti vrlo emotivna i pružiti nešto djeci koja se pronalaze u tom osjećaju izoliranosti. Ena Jagec sve likove čini vrlo životnima. Taj izbor karikiranih lica – od neugodne bake do zaljubljenog dječaka i ukočene pedagoginje koja govori u frazama – može pružiti i dobar poligon za poistovjećivanje i prepoznavanje likova koje i dječja publika susreće u svom životu. Divlja vatra nudi dobar uvid u dječju frustraciju, pa i bol, ali kao da zaboravlja na odrasle. Većina djece poput Caroline na nekoj je razini nesretna ili zapuštena, što je krivica nas odraslih, roditelja i institucija, a ne njihova. Poruka djeci ne bi trebala biti da moraju sami ustrajati, već odraslima da im ne dopuste da se s tim emocijama nose sami.

Emma Kliman i Sandra Pašić

INTERVJU ANJE PLETIKOSA S RAVNATELJEM KAZALIŠTA DRAGOM UTJEŠANOVIĆEM

Anja: Sad ide ovo nepopularno pitanje takozvanih repertoarskih politika. Odnosno, na koji način biraš naslove, je li to u dogovoru s ansamblom, nekim suradnicima, i na koji način zapravo biraš suradnike odnosno autorske timove? Kreće li od režisera, ili imaš neke druge taktike, ili želje, da se neke stvari implementiraju?

Drago: Ja nažalost nemam nikakve suradnike, nemam zaposlenog dramaturga, nemam nikoga tko bi mi na taj način pomogao, imao sam neke suradnje više na nekoj prijateljskoj osnovi. Što se tiče repertoara, mi smo ipak gradsko kazalište, za koje postoje neka očekivanja i mi nekako držimo taj, što se na hrvatskom kaže mainstream, znači neke lektire, lektirni naslovi za djecu.

Pokušavamo već desetak godina gurati paralelno neke kolosjake. Mislim da je glavna stvar da se ne treba orijentirati samo na jedan kolosjek, već na njih više. Znači imamo jedan kolosjek nekakvih angažiranih predstava o vršnjačkom nasilju, o problemima odrastanja, tako to... To je dovoljna jedna premijera u četiri godine. Onda imamo kolosjek mainstreama, onda imamo kolosjek, a tko se bavi ovim poslom znat će što to znači: „festivalaska predstava”.

Tako imamo jednu diskrepanciju između toga što se očekuje, što bi publika htjela, a što dobija nagrade. Tako da mislim da je tajna da se paralelno gura više stvari, s ciljem edukacije publike, odnosno profesora, nastavnika, da pomalo otvaramo neka druga vrata, da nije kazalište za djecu samo lektira, da može biti i nešto drugo.

Sada smo imali lijepu stvar, samo se dogodilo i otvorilo, na ovu predstavu o vršnjačkom nasilju dolaze nam razrednici za vrijeme sata razredne nastave. Dakle, to se ne može čovjek sjetiti sam za stolom. „E, ajmo neku predstavu da nema veze s hrvatskim jezikom,” nego ima još nekih niša, još nekih mogućnosti.

Ja na primjer vidim mogućnosti u edukativnom teatru, gdje bi na predstave došao profesor matematike ili profesorica kemije, jer mislim da tu ima puno, puno prostora. A mi se još uvijek držimo za „eto, što su djeca čitala, to su pogledala u kazalištu i to će pogledati film”. Šteta je, vrlo često se samo obrađuje i govori o sadržaju, a ne o nekim sredstvima...

Anja: Ili formi.

Drago: Ili formi kazališta, filma i tako dalje. Tako da, eto, raznolikost, s ciljem gdje treba ići polako, po meni je to jedno mjenjanje svijesti i nastavnika i djece i svih nas.

Anja: I roditelja?

Drago: Tako je. I po meni, neke teme su još rezervirane za nezavisnu scenu, da ne kažem za rubne dijelove grada, jer mislim da su neke teme još za naše društvo, kako da kažem, preinovativne i prenapredne za gradsko kazalište i nedelju jedanaest ujutro.

Aanja: Dobro. Autorski timovi?

Drago: Ja jako volim kad redatelj dođe i on mi nešto predloži. Mislim da je to 90% uspjeha. Obratan proces kada vi ukažete redatelju na tekst uvijek je riskantno zašto on to uzima. Je li to što mu treba posla, što je slobodan jer mu je, ne znam, Split otkazao, „Lutke” su mu pomakle, te mu je dobra prilika da nešto zaradi kod tebe.

Znači jako je važno da je redatelj zainteresiran za tekst, da mu je to strast, da kliknete. Bilo je obrnutih postupaka, da mi se obratio neki dramaturg, ili smo imali natječaj pa je tekst odabran, pa smo prema tekstu tražili redatelja, ali tu uvijek treba biti oprezan.

Najbolji ishod je kada ti neko pokuca na vrata „Imam ideju, imam tekst”, još ako je i na neki način privatno involviran... Evo sad počinjemo probe uskoro, Dario Harjaček radi na predstavi pod radnim naslovom „Pet nula”, o poplavi odlikaša. Njegova kći je sad upisala prvi razred, i tu problematiku četvorke iz prirode u sedmom razredu koja ti odredi život jer ne možeš u šest prvih gimnazija vrlo dobro poznae.

Pa su mi jednog dana pokucale na vrata dvije dame, krasne, cijenjene, jedna je redateljica, druga dramaturginja, i rekle mi „Mi smo se razvele, imamo svaka po dijete, mi smo prošle jedan put, mi bismo voljele da napravimo jednu predstavu koju bismo voljele da je tada postojala da odvedemo svoju djecu na nju”. Kad si ti tako involviran, kad imaš stvarno jedno iskustvo, to ne može ne uspjeti. Dakle ti neki preduvjeti su jako bitni. A kako se to nekad radilo za nekim šankovima „E ajmo najesen Crvenkapicu ili Ivicu i Maricu” ta su vremena, ja se nadam, za nama.

Anja: Ja se također nadam.

VOX DJEČJI ŽIRI - MASH UP!

BOMBONIERA VARIETE! - ma odlična, super, mene zanima jesu li to njihova sjećanja ili ne. Ali, to mi se baš sviđa ako jesu njihova sjećanja!

MALE LJUDETINE - gledao sam seriju "San snova" i prepoznao sam glumca iz te serije u predstavi! A sama po sebi predstava, bio mi je zanimljiv sam završetak. Dosta odličan, malo i pozitivan.

MACA PAPUČARICA - jako lijepa lutkarska predstava s dramskim dijelovima. Primjetila sam puno rima, što mi je bilo specifično. I bilo mi je lijepo, uživjela sam se u predstavu.

SUTRA TO MOŽEŠ BITI TI- predstava je bila dobro, ali malo teška. Bilo mi je najviše teško dok su se roditelji svađali jer se to događa u nekim obiteljima.

KLASIČNA KRITIKA EMME KLIMAN SOLCE KAO WONKA - KAZALIŠNA BOMBONIJERA

Iako nisam prvotno ciljana publika, jučer sam s jednakim nestrpljenjem čekala početak predstave kao i školarci oko mene u Centru za kulturu Čakovec. Redatelj Matija Solce već se u lutkarskom svijetu smatra genijem tako da je njegova Bomboniera variete! bila željno iščekivana. Često tako velika očekivanja ostanu neispunjena, ali na svu sreću ova predstava ne nudi ništa na što smo naviknuti.

Bomboniera variete! Gradskog kazališta lutaka Rijeka, najjednostavnije rečeno, bombonijera je svega što kazalište može biti. Opravdavajući ime varijeteta izmjenjuju se lutkarstvo, gluma, kazalište predmeta, kazalište sjena, glazba i ples. Osim toga, smatram da je ujedno i sve što kazalište treba biti. Nije pravedno navesti samo Solcea kao genija, jer se ovdje radi o kolektivnoj kreaciji. Kao izvođači i koautori navedeni su i Petra Šarac, Andrea Špindel, Tilen Kožamelj, Damir Orlić i David Petrović.

Varijetetska forma strukturirana je u pet blokova. Lukavim uključivanjem djece iz publike u vrtnju kotača sreće, bira se redosljed pripovjedača. Radi se o privatnim sjećanjima iz djetinjstva glumaca koje jedan po jedan dijele s nama. Osim što su slikovite i narativno čvrste, te priče prolaze kroz cijeli spektar emocija poznatih i djeci i odraslima. Pritom ne ostaju na razini privatne sentimentalnosti, nego se i isprepliću s poviješću grada Rijeke koji je šesti lik ove predstave. Razumljivo s obzirom na to da je predstava tamo i nastala. Povijest riječke tvornice čokolade i kakaa iz 1896., najpoznatija po čokoladi Slon, uvod je na koji se grade ostale slatke priče i magija u rangu Willyja Wonke. Poput bombonijere, svaki segment ima svoj okus, ali pažljivo su odabrani sastojci i oblici kako bi dali publici jedinstveno iskustvo koje postiže koheziju. Varijete podrazumijeva eklektičnost, ali ne i kaos. Redateljski i dramaturški domišljato, iznenađuje nas, ali ne i zbunjuje odabirom tema, ali i formi.

Bogatstvo predstave je paradoksalno u materijalnoj jednostavnosti. Predmeti koji se animiraju su svakodnevni poput dugmadi, lopatica za smeće, cijevi, ravnala i ostalih stvari koje biste najvjerojatnije pronašli u svojoj ostavi, ali tvore s jednakom lakoćom i začudne i vjerne prizore. Tomaš Žižka stvorio je kao lutkarski tehnolog, scenograf i kostimograf savršen poligon za igru izvođača. Dodatna atmosfera gradi se i oblikovanjem svjetla koje u Žižku potpisuje Sanjin Seršić.

Čitava predstava počiva na suigri fantastičnog ansambla, od kojeg svatko ima svoju karizmu i osvaja publiku. S obzirom na interaktivnost predstave, potreban je timski rad za održavanje te pažnje. Uistinu moraju i disati kao jedan unutar naizglednog kaosa. Tijekom svoje priče svaki narator ima i svog partnera koji ih prati stvarajući zvučnu sliku njihove priče uz pomoć mikrofona i instrumenata, dok ostali pružaju podršku u animaciji.

Kombinacijom svih dostupnih tehnika stvara se kazališna čarolija nama pred očima. Teme sežu od smrti jednog hrčka, prvog riječkog avijatičara, igranja s kaubojima pa do maminih salenjaka. U Petrinoj priči saznajemo da su ti salenjaci bili njoj utjeha u vrijeme rata kojeg je doživjela. Izvođačica uspijeva ispričati tu priču uz toplinu, a i jasnoću, potvrđujući da iako je predstava prvenstveno zabavna i duhovita, može zahvatiti i nešto dublje. Prikaz rata uz pomoć papirića slatkiša i vojskovođa uprizorenih lopaticama za smeće jedan su od najsuptilnijih, a i točnijih prikaza rata u teatru za djecu koji sam vidjela.

“Mi se smijemo, ali ovo je tužno“ - rekla je djevojčica u redu iza mene, kroz smijeh, nakon što smo vidjeli smrt Tilenovog hrčka. Dolazimo u kazalište smijati se onome zbog čega bismo u stvarnom životu plakali i obrnuto. To su trenuci u kojima se uistinu otključava novi svijet kojeg kao djeca još nismo svjesni, u kojem možemo osjetiti nešto potpuno novo.

Ansambl je lavljom snagom 460 djece proveo kroz vremeplov. Jasno je da ovo nije predstava koncipirana s tolikom publikom na umu, i da je gotovo nemoguće postići pravu intimu dok se borite sa stotinama malih, ali prodornih glasova koji praktički navijaju za svaku iduću scenu. Dok bismo većina nas polako degustirali svaku pralinu polako, djeca bi najradije natrpala usta puna čokolada. Vjerujem da su glumci fizički klonuli nakon izvedbe, ali sudeći prema euforiji koju su ostavili u dvorani nakon aplauza, neupitno je da su trijumfirali. Iako sam skoro već diplomirana dramaturginja, jučer sam i ja sjedila u kazalištu i poželjela se baviti time kad odrastem.

KLASIČNA KRITIKA SANDRE PAŠIĆ MALE LJUDETINE

Djelo Zvonimira Baloga, majstora jezika, predstava Male ljudetine koristi kao predložak kako bi pokušala prikazati majstoriju kazališta. Dok se Balog igra različitim načinima pripovijedanja iste priče o dolasku rata u mirno selo, predstava redateljice Renate Carole Gaticice u dramaturgiji Dunje Fajdić i Maje Katić, počinje od kazališnog procesa. Priča se svaki put pripovijeda drugačije kako se u proces postepeno uključuju Dramaturginja, Redateljica, Scenograf...

Neke kazališne reference imaju interni karakter, ali humor koji predstava na početku uspostavlja nasmijava mlađu publiku. Ipak, pojedini repetitivni segmenti predugo traju, kao na primjer, pričanje priče na različitim naglascima.

Predstava potom ulazi u prikaz različitih žanrova, ali neki segmenti su bitno jači od drugih. Na primjer, scena u kojoj se demonstrira glazbeno kazalište je lijep trenutak odmora od stalnog komešanja u drugim scenama i kao takva dopušta da ju se bolje doživi i na razini atmosfere. Nekim drugim verzijama priče kao da se nije dalo dovoljno prostora. Primjerice scena stand-upa bila bi smisljena kad bi se išlo za time da to zaista bude dobar stand-up, umjesto da poanta bude u tome da ništa što glumci govore nije smiješno (i to pet puta za redom).

S obzirom na to da je predstava rađena za puno manji prostor od ovoga u kojem se igrala na festivalu, nije pošteno suditi tempo izvedbe, scenografiju i atmosferu koji bi u manjem prostoru sigurno bili efektivniji i jači. Ipak, glumci su i u ovim uvjetima uspjeli izvući najbolje iz predstave. Pogotovo alternacije Dunja Fajdić i Nikola Nedić (koji i igra ulogu „Alternacije“). Nedić konstantno oživljava predstavu svojim osjećajem za humor, a njegova izvedba možda je bila najkarizmatičnija već i od samog početka kada na scenu ulazi skokom na pozornicu.

Redateljica je na razgovoru nakon izvedbe istaknula da se predstava zapravo bavi temom rata. Do samog kraja se jednostavna priča o zlim ljudima koji uništavaju selo koristi samo kako bi se objasnio kazališni proces i različiti načini pričanja priče. Čini se da bi nas tema rata u svojoj punoj snazi trebala zateći tek na kraju. Problem je u tome što finalno igranje predstave u predstavi prolazi prebrzo i nemamo vremena uroniti u tu priču baš kao što nismo uspjeli uroniti ni u stand-up, ni u scenu pričanja priče na različitim jezicima. Potonja scena je ostala na razini igranja smiješnih naglasaka, a baš bi se ona, tvrdi redateljica, trebala povezati s idejom da ljudi različitih nacionalnosti pričaju o ratu. S jedne strane, se na temu rata kroz izvedbu ne upućuje konzistentno. S druge strane, taj motiv ne zaživljava ni kao emotivni udarac koji bi nas trebao iznenaditi na kraju pa onda ni kao ključ za interpretaciju ostatka predstave.

Suprotno predstavi Bombonijera Varijetei!, koji smo imali prilike vidjeti prethodno na programu, a koja zaista pokazuje koliko šareno, kreativno i scenski kompleksno kazalište može biti, ova predstava u tom smislu nije bila dovoljno ambiciozna. Posljednje igranje Balogove priče realizira se na najklasičniji mogući način i to je u redu. Ipak, u prethodnim prizorima kao da nedostaje slojevitosti i mašte u korištenju punog potencijala kazališnih alata.

Kad se zastor spusti, imamo osjećaj da nešto fali, da još nije gotovo, a problem je u tome što do te točke nismo vidjeli dovoljno. Prezentiranje procesa rada na predstavi se brzo iscrpljuje, a u temu rata ne ulazi se do samog kraja i ona se ne povezuje s konceptom kazališta u kazališu. Bez obzira na te probleme vjerujem da ova predstava, osim što nasmijava, uspjeva približiti kazališni proces dječjoj publici. Međutim, smatram da djeca mogu uživati i u kompleksnijem istraživanju kazališnih mogućnosti te podnijeti i veći naglasak na ratnu tematiku.

VOX DJEČJI ŽIRI - MASH UP!

ZEZOP

Meni je predstava bila dobra, bilo mi je zabavno jer znam te priče, i stvarno je smiješno.

Ja bi rekao isto što i moja prijateljica, priče su jako dobro napravljene, baš smo jednom u školi radili Ezopove basne pa mi je to bilo baš dobro da sad gledam.

Jako maštovita i posebna. Meni se jako svidjela, gluma na sceni i uloge.

A meni su se svidjele pouke - na primjer s kornjačom i zecom, trskom i hrastom.

Mislim da su glumci jako dobro glumili. Super da su iskoristili basne za predstavu. Maštovito i dobro napravljeno!

JONATHAN - super je jer je istovremeno i zabavno i maštovito, i lektira i koncert.

DOPISIVANJE ANJE PLETIKOSA S KRITIČARKOM I VODITELJICOM KRITIČARSKE RADIONICE KATARINOM KOLEGOM

Anja: Kato, kao iskusna gledateljica koja stoput tjedno ide u kazalište, molim te nam reci - što ti je najvažnije u kazalištu i kakvo je to kazalište koje želiš gledati (pa tako i ono za djecu i mlade)?

Katarina: Želim gledati sve, što je nažalost nemoguće. Pritom smatram da su važna umjetnička djela (ne samo kazališna) ona koja pomiču ustaljene kodove, nude nešto novo, možda čak i nerazumljivo, koja imaju potencijal ostaviti dubok trag u budućnosti, nadahnuti generacije koje dolaze. Smeta me što se kazalište počelo gledati kroz prizmu tržišne isplativosti te se često poseže za sigurnim naslovima koji prodaju ulaznice, a premalo se ulazi u rizike. Intrigantne su mi predstave snažnih ideja, neovisno jesu li one konceptualne ili angažirane. Tražim promišljena, višeslojna, maštovita i iznenađujuća redateljska rješenja i vizije koji mi otvaraju prostore za mnoge interpretacije ili postavljaju pitanja o kojima mislim i raspravljam nakon završetka izvedbe. Podjednako važne su mi i one predstave u kojima sam fascinirana glumačkim ili plesnim umijećem, izvođačkom autentičnošću, iskrenošću ili strašću koja pršti s pozornice i prenosi se zarazno na nas u gledalištu. Osjeća se kad je kazališni posao odrađen ili kad se radi isključivo zbog novca i uvijek me rastuži kad pogledam neku takvu predstavu.

Anja: Ima li kritika danas ikakvu moć i što uopće znači?

Katarina: Kod nas postoji nekoliko najuglednijih kritičarki i kritičara čije je mišljenje mnogima važno, ne samo publici, nego i kazalištima. Imaju li oni moć da neku predstavu uklone s repertoara? Nisam sigurna. Čini mi se da ne, ali morala bih se detaljnije raspitati. U anglosaksonskim zemljama nekoliko najutjecajnijih kritičara uistinu ima takvu moć. Kritike, ali i bilo kakvi drugi osvrti, su našim umjetnicima važni zbog prijavljivanja za buduće projekte na gradskim i državnim razinama. Ne znam koliko su i presudne. Meni se čini da je u globalu kritika u našem okruženju izgubila važnost. Osim, kao što rekoh, par cijenjenih izuzetaka.

RAZMJENA GLASOVNIH PORUKA ANJE PLETIKOSA S ČLANICOM UPRAVNOG ODBORA HC ASSITEJ MORANOM DOLENC

Anja: Pitam te kao članicu upravljajućeg tijela bitne strukovne udruge, ali i umjetnicu s velikim producerskim, kreativnim i međunarodnim iskustvom - što bi jedan festival činilo idealnim festivalom kada bi za to postojali svi uvjeti?

Morana: Idealni festival bi u idealnim uvjetima izgledao tako da svako kazalište ima vremena za montažu, da ima dovoljno tehničkih uvjeta od strane organizatora da u što boljem obliku izvede svoju predstavu. To znači da imaju više izvedbenih prostora i prostora koji su možda specifičniji ako gostujuće predstave traže takve specifičnije prostore. Na primjer predstava Jonathan koju smo imali prilike gledati ove godine na festivalu. Mislim da bi kazališta koja prijavljuju predstave trebala inzistirati na tim nekim stvarima prilikom prijave. Na festivalu bi trebao postojati dječji žiri, kako smo i ovdje krenuli prošle godine. A odrasli, festivalski žiri bi trebao biti međunarodni. Tako bi se dobio jedan odmak, ne samo vezan uz tekst na hrvatskom, nego uz cijeli doživljaj predstave. Po uzoru na Male pozorišne eksperte, vodstvo dječjeg žirija trebalo bi kroz cijelu godinu pripremati djecu za tu ulogu koja onda zapravo dobiva neku drugu važnost i ozbiljnost u cijeloj priči, ali jednako tako i edukaciju te grupe djece koja na potpuno drugačiji način može gledati predstave. Što ne znači da i druga djece ne mogu komentirati predstave. Ali ovako će biti puno više djece koja su educirana za to. Također bilo bi idealno napraviti jednu radionicu za sve profesore koji dolaze i dovode djecu jer mi se čini da smo tu zapravo u velikom problemu. Mislim na bazne stvari: ponašanje u kazalištu, dovođenje djece u kazalište, osnovni kazališni bonton, a tek onda govorim i o nekim pedagoškim paketima koji svaka predstava može i ne mora imati. Nažalost, to je kod nas rjeđe nego što bi trebalo biti - svaka čast iznimkama, ima kazališta koja to rade. U svijetu je to već demode jer je kazalište toliko implementirano u školu da su tu neke konkretne razmjene s djecom: na primjer u Francuskoj postoje pokazne probe i djeca dolaze vidjeti u nekoliko etapa kako projekt nastaje. Mislim da smo mi još daleko od toga, tako da otvaranje prema profesorima i školama u smislu edukacije nedostaje ovom festivalu.

Anja: A sada malo o selekciji. Kako bi selekcijski kriteriji trebali izgledati?

Morana: Ne bi se trebali voditi - ovo mi je lijepo, ovo mi se sviđa, ovo mi je slatko, ovo mi se ne sviđa. Dakle više objektivnosti, manje subjektivnosti. A potom, trebale bi se osigurati financijske mogućnosti za selektora da se sve predstave mogu otići pogledati uživo. I onda je to povezano s odgovorom na prvo pitanje: onda je selektor taj koji može ukazati na specifičnosti ne samo prostora, nego i elemenata od kojih se sastoji ta predstava.

